

DÖKÜMHANELERDE KULLANILAN KALIP/MAÇA BOYALARI ve UYGULAMALARI

Sabri SAVRIK

24 Haziran 2009

İzmir

Niçin Boya Uygulaması Yapıyoruz?

- Döküm sonucu düzgün bir yüzey elde etmek
- Kalıp/Maçanın genleşme hatalarını engellemek
- Metal/Kalıp reaksiyonunu engellemek
- Karbon/Fosfor/Kükürt birikimini engellemek
- Metal penetrasyonunu önlemek amacı ile uygulanır.

Toplam döküm kalitesini yükseltmek boyamanın temel amacıdır.

Türkiyede A ve B Dökümhanelerinden alınan Metal Maliyetleri

► Metal

- Pik 1,4 – 2,4 TL /Kg
- Sfero 2,2 – 3,6 TL /Kg
- Çelik 3,2 – 5,4 TL /Kg

Ergitme

- 0,4 – 0,8 TL/Kg
- 0,4 – 0,8 TL/Kg
- 0,8 – 1,5 TL/Kg

► Kum

- Furan Reçinesi (Yenilenmiş Kum) 0,042 – 0,063 TL/Kg
- ALpHASET™ Reçinesi (Yenilenmiş Kum) 0,042 – 0,063 TL/Kg

► Boyama

- Furan Reçinesi 0,21 – 0,30 TL/Kg
- AlpHaset Reçinesi 0,04 – 0,18 TL/Kg

► Taşlama

- ALpHASET Reçineli Sistem 0,252 – 0,525 TL/Kg
- Furan Reçineli Sistemi 1,050 – 1,890 TL/Kg

Döküm Tiplerine Uygun Refrakter Boya Seçimi

Hammadde	Grafit	Zirkon Silika	Alümina	Manyezit	Müllit	Kromit	Kuartz	Olivin	Pirofilit	Talk	Mika
Kimyasal Kompozisyon	%70- %90 C	ZrSiO ₄	Al ₂ O ₃	MgO	3Al ₂ O ₃ 2SiO ₂	Al ₂ O ₃ Cr ₂ O ₃ FeO	SiO ₂	MgFe ₂ SiO ₄	Al ₂ (OH) ₂ Si ₄ O ₁₀	Mg ₃ (OH) ₂ AlSi ₄ O ₁₀	KAl ₂ (OH) ₂ AlSi ₃ O ₁₀
Şekil	Köşeli, çubuksu, kırık	Köşeli	Köşeli, kırık	Köşeli, kırık	Köşeli	Köşeli	Köşeli	Köşeli	Lamel	Lamel	Lamel
Erime Sic. °C	-	2200	2050	2800	1700	1600	1700	1750	1600	1000- 1430	900- 1300
Döküm Malzemesi											
Çelik	-	+	0	-	0	-	+	0	-	-	-
Alaşımli Çelik	-	+	0	0	0	-	+	0	-	-	-
Sfero	+	+	0	0	+	0	+	+	+	+	0
Lamel Grafitli	+	+	0	0	+	0	+	+	+	+	0
Temper Döküm	+	+	+	-	+	0	-	-	+	+	0
Cü. Alaşım	+	0	0	-	-	0	-	-	+	-	+
Al. Alaşım	+	+	0	-	0	0	-	-	+	+	+
Mg. Alaşım	0	+	0	+	-	-	-	-	-	-	-

+ Kullanılması tavsiye edilir

0 Kullanılabilir

- Kullanılması tavsiye edilmez

Döküm Boyalarında En Çok Tercih Edilen Refrakter Malzeme Türleri

- Silika
- Alumina
- Pirofilit
- Müllit
- Olivin
- Grafit
- Manyezit
- Zirkon

Boya Uygulamada Kullanılan Seyreltici Malzemeler

Alkol Bazlı Boyalarda;

- İzopropil Alkol (İPA) (Önerilen)
- Metanol
- Etanol

Su Bazlı Boyalarda

Su

Kalıp/Maça Boyalarında Kullanılan Çözücülerin Kıyaslamaları

	Metanol	Etanol	İsopropilAlkol(İPA)	Su
Yoğunluk (g/cm ³)	0,79	0,79	0,79	1,00
Kaynama Noktası (°C)	65	78	82	100
Maksimum çalışma konsantrasyonu (mg/m ³)	270	960	500	Yok
Parlama Noktası	11	12	12	Yok
Furan reçinelerinde çözünme	Yüksek	Orta	Düşük	Yüksek
Tehlike Sınıfı	Zehirleyici, Yanıcı	Yanıcı	Yanıcı	

Alkol Bazlı Boyalar

Avantajları;

- Hızlı kuruma
- Kuma penetrasyonunun iyi olması
- Stoklanacak maçalarda nem kapmayı engellemesi
- Yanmanın verdiği ısı ile Havada Sertleşen sistemlerde kürleşmeyi tamamlaması
- Düşük işçilik
- Yüksek verim
- Kurutma için fırına ihtiyaç duymaması
- İyi yüzey özellikleri

Alkol Bazlı Boyalar

Dezavantajları;

- Yanıcı olması
- Potansiyel zehirleyici olması
- Boyama sonucu blister(kabarcık) hatasına yol açma(kullanılan çözücünün kimyasal yapısından dolayı)
- Kalıp/Maça bağlayıcılarının Alkolün yüksek yanma ısısından dolayı özellikle köşelerde dağılma problemi

Alkol Bazlı Boyalar

Alkol Bazlı Boyalarda kullanılması önerilen çözücü İsopropilAlkol(İPA) dır.

Burada dikkat edilmesi gereken konu ;

İPA'nın saf olması yani % 99 oranında İPA içermesi gerekir.

Bu oranın daha düşük olması durumunda boya kalınlığının düşmesi, çökme, kurumanın tamamlanamaması nedeni ile döküm hataları oluşabilir.

Su Bazlı Boyalar

Avantajları;

- Ucuz maliyetlidir.
- Zehirleyici değildir.
- Yanıcı değildir.

Su Bazlı Boyalar

Dezavantajları;

- Boyanın kurumması için ısı gerekir.
- Dip ve keskin noktaların tamamen kurumması güçtür.
- Nem kapması Alkol Bazlı boyalardan daha fazladır.
- Havada sertleşen ve Soğuk Kutu reçine sistemlerinde çekme dayanımını düşürür.
- Maça kırılmasını artırır.
- Bentonitli sistemlerde ve Manganeli çelik dökümlerde kullanılamaz.
- Maçaların stoklanması sırasında bozulması olasıdır.
- Maça yüzeylerinde fırınlama esnasında kırılma, ufalanmalar yaşanabilir.
- Kurutma için yapılacak fırının ilk yatırım maliyeti yüksektir.
- Fırının bakım ve onarım maliyetleri oldukça yüksektir
- Boyama Maliyetleri yüksektir.

Sağlık ve Güvenlik Açısından Dikkat Edilmesi Gerekenler

- Zehirleyicilik (Solvente bağlı)
- Yanıcılık
- Havalandırma
- Ekipman (iş gözlüęü,maske vb.)

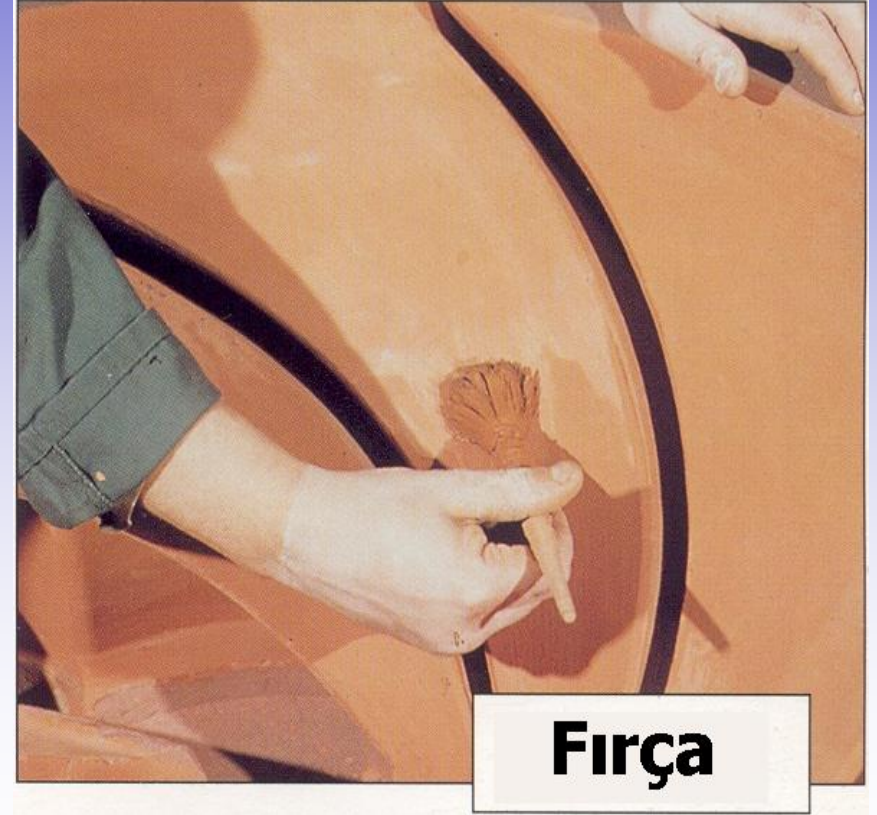
Piyasada Bulunan Döküm Boyalarının Fiziksel Durumları

- Premiks
- Pasta
- Toz
- Granül

BOYA UYGULAMA METODLARI

- Fırça ile boyama

Fırça

Fırça ile Boyama

Avantajları

- Kalın boya tabakası uygulanabilir.
- Düşük uygulama ekipman maliyeti sağlar.

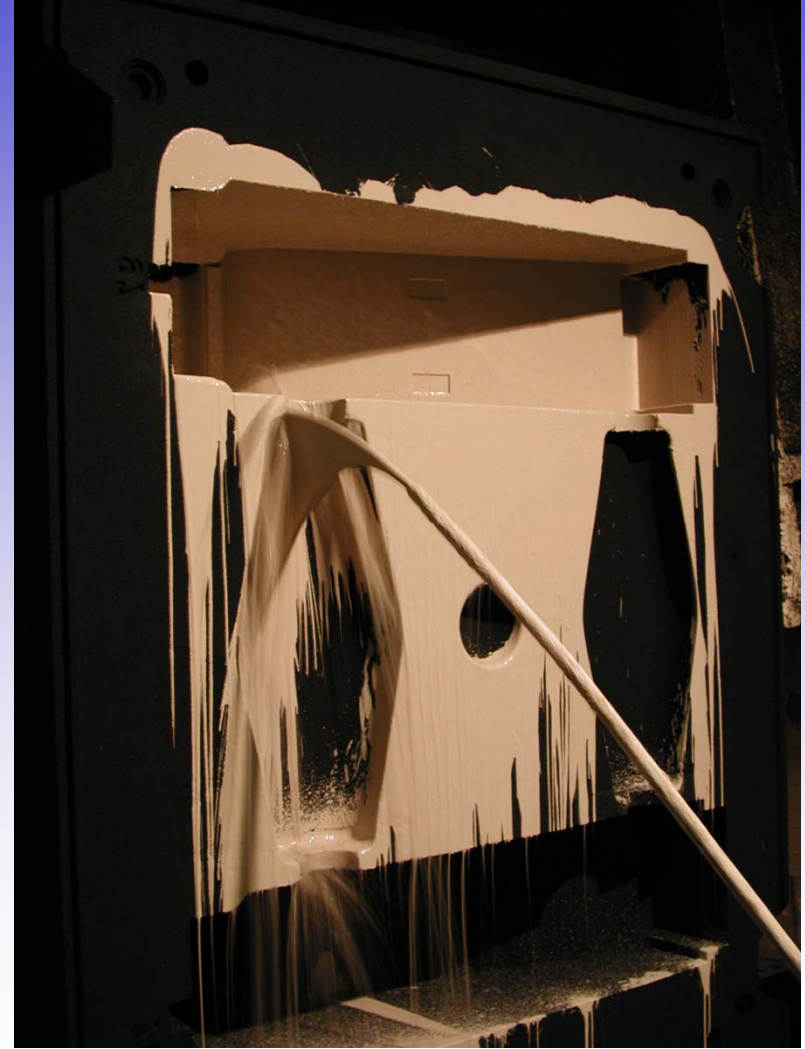
Dezavantajları

- Uygulama süresi yavaş ve çıkan parça sayısı azdır.
- Parçalar boyanırken damlacık oluşması meydana gelebilir.
- Boya kalınlığı kalıp/maça yüzeyinde homojen değildir.

BOYA UYGULAMA TİPLERİ

- Yıkama ile boyama

Yıkama ile Boyama

Avantajları

- En verimli boyama yöntemidir.
- Metal penetrasyonunun en az görülebileceği boyama tipidir.
- Kalıp/Maçalar hızlı kuruyabilir.
- Kalıp/Maçadaki kumun en az bozulacağı boyama türüdür.

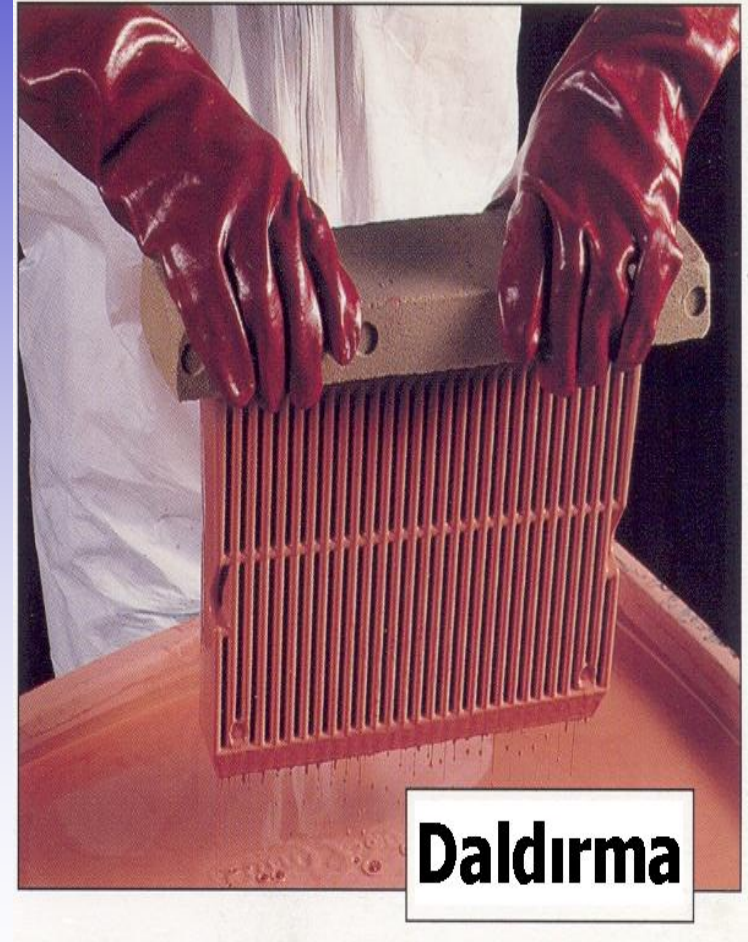
Dezavantajları

- Gözyaşı hatası olabilir.
- Tüm boya türlerine uygun değildir
- Kullanılan ekipmanların bakım ve ilk yatırım maliyeti yüksektir.

BOYA UYGULAMA TİPLERİ

- Daldırma ile boyama

Daldırma ile Boyama

Avantajları

- Sprey ve fırça uygulamasına göre daha verimlidir.
- Boya kalınlığının homojen dağılımı fırça ve spreye göre daha iyidir.
- Küçük maçalarda en iyi sonuç alınan boyama türüdür.

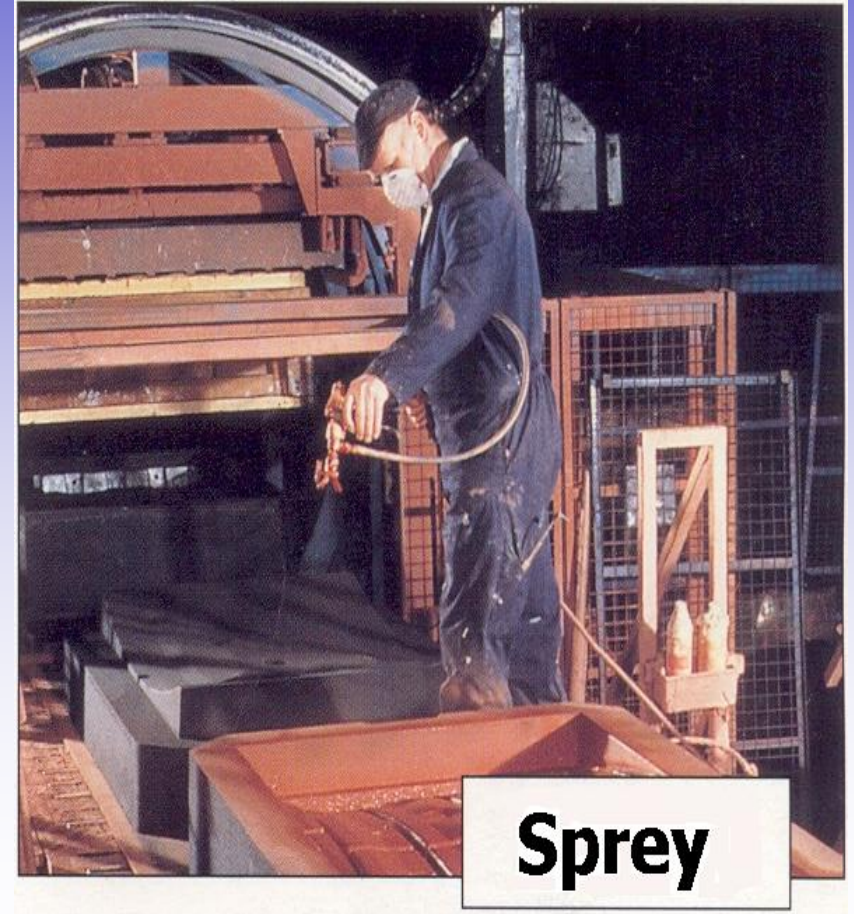
Dezavantajları

- Maçalarda damlacık hatasına yol açabilir.
- Metal penetrasyonu görülme ihtimali yüksektir.
- Daldırma tankında kum birikimi sonucu sık temizlenmesi gerekir.
- Daldırma zamanı eşit olmadığı takdirde homojen boya kalınlığı elde edilemez.

BOYA UYGULAMA TİPLERİ

- Sprey ile boyama

Sprey

Sprey ile Boyama

Avantajları

- Fırça uygulamasından daha hızlıdır.
- Genel olarak fırça uygulamasına göre daha iyi yüzeyler elde edilir.

Dezavantajları

- Homojen boya kalınlığı elde edilememesinden dolayı gölgelenme probelemi yaşanabilir.
- Derin ve giriftli yerlerin boyanması zordur.
- Sprey uygulamasının ilk yatırım maliyeti ve bakımı yüksektir.

Kurutma Yöntemleri

- Fırında kurutma
- Mikrodalga RF yöntemi ile kurutma
- Şaloma ile kurutma
- Nemini alarak düşük ısıda kurutma
- Yakarak kurutma
- Havada kurutma

Uygulama Tipleri Seçiminin Kriterleri

- Kalıp/Maça Şekli ve Büyüklüğü
- Refrakter Tipi
(Zirkon, Manyezit, Alümina - Silikat vb.)
- Kalıp/Maça Bağlayıcı Türü
(Furan, ALpHASET vb.)
- Dökülen parçada verimli kullanılacak boyama tipi

Boya Performansını Etkileyen Faktörler

- Boyanın hazırlanması ve karışımı (Zayıf karışım,Aşırı köpük oluşumu,Aşınmış mikser bıçakları)
- Boyanın viskozitesi/bomesi
- Boyanın raf ömrü
- Boyanın depolama şartları(yüksek sıcaklıkta bekletme,direk güneş ışığına maruz bırakma)
- Kalıp/Maçanın boyamadan sonra bekletilme zamanı
- Boyanın kumun içine penetrasyon miktarı
- Kurutulmuş boyanın kalıp/maça yüzeyindeki kalınlığı
- Kalıp/Maçanın yüzeyindeki boya kalınlığının homojen olması
- Boya uygulaması esnasında kalıp/maçanın sıcaklığı
- Kurutma şekli(fırın,havada,şalama ile kurutma)
- Kullanılan alkolün yapısı

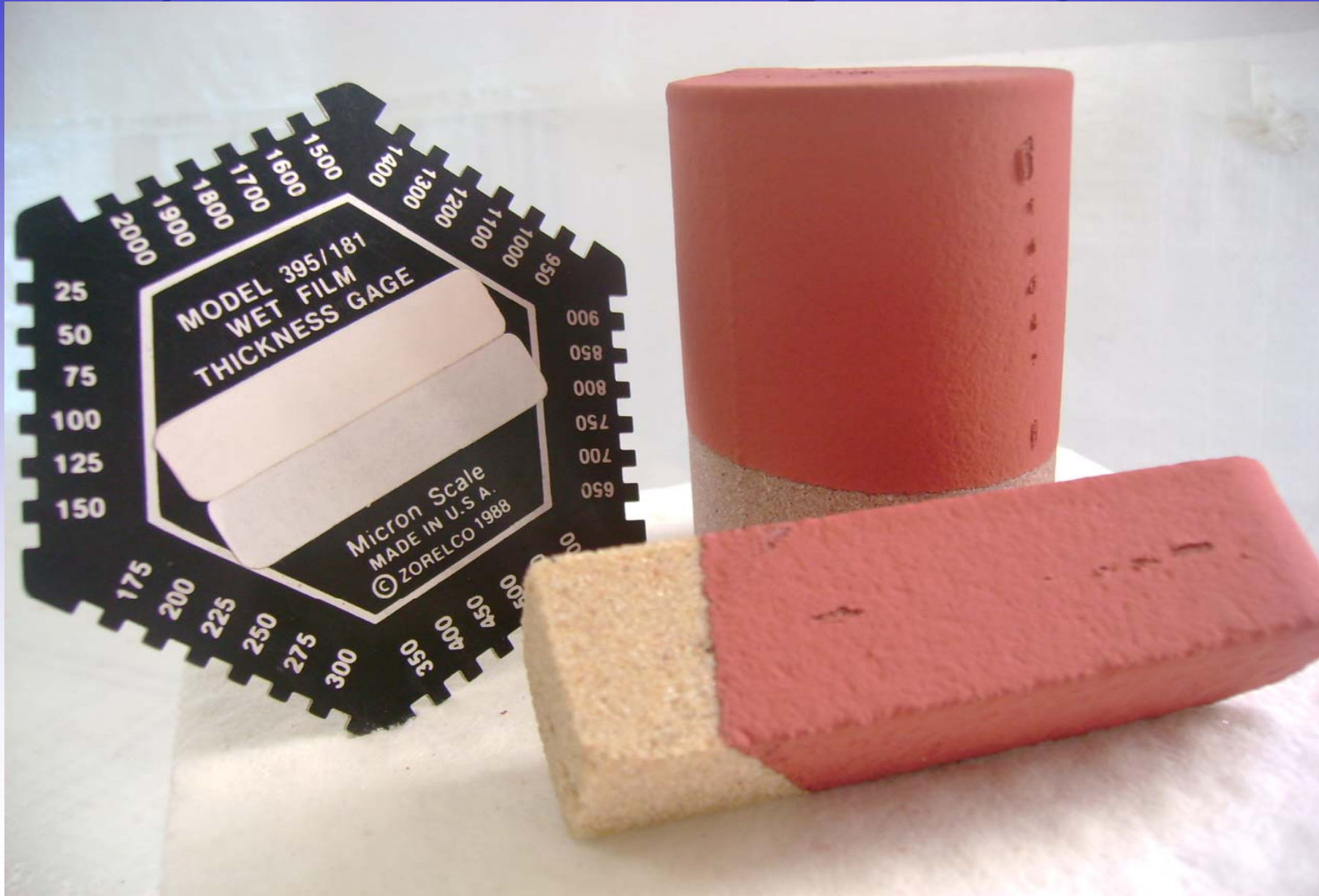
Boya Performansını Etkileyen Faktörler

Boyadan Bağımsız Faktörler

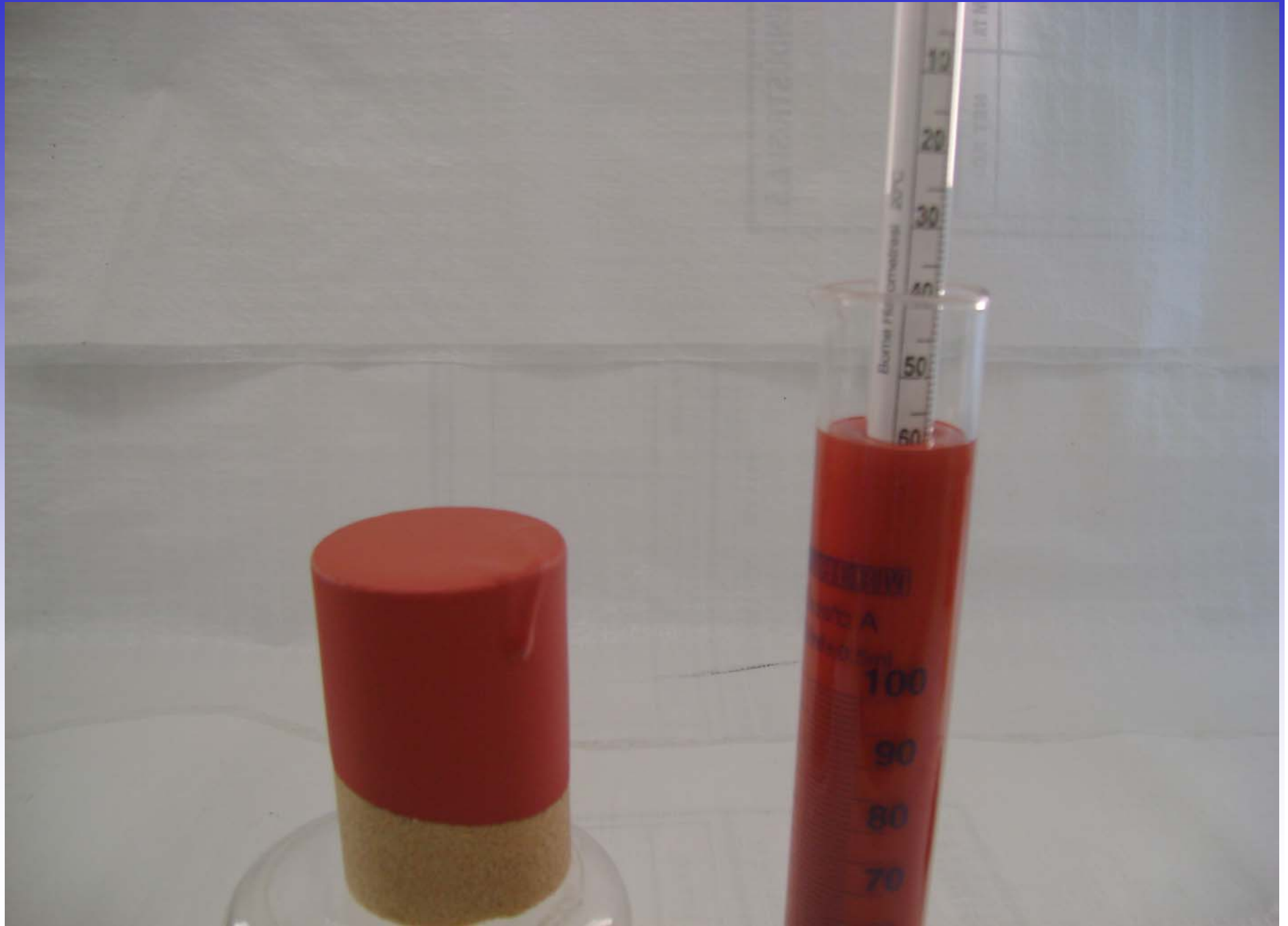
- Döküm parçasının kalınlığı
- Metalin döküm sıcaklığı
- Metalin aşılama türü
- Kalıp/Maça yoğunluğu
- Reçine sistemi(Furan, ALpHASET, Yaş Kum Sistem)

Boya Tabakası Kalınlığının Ölçümü

Boyama Uygulaması Sonucu Oluřan Düzgün Yüzeyler

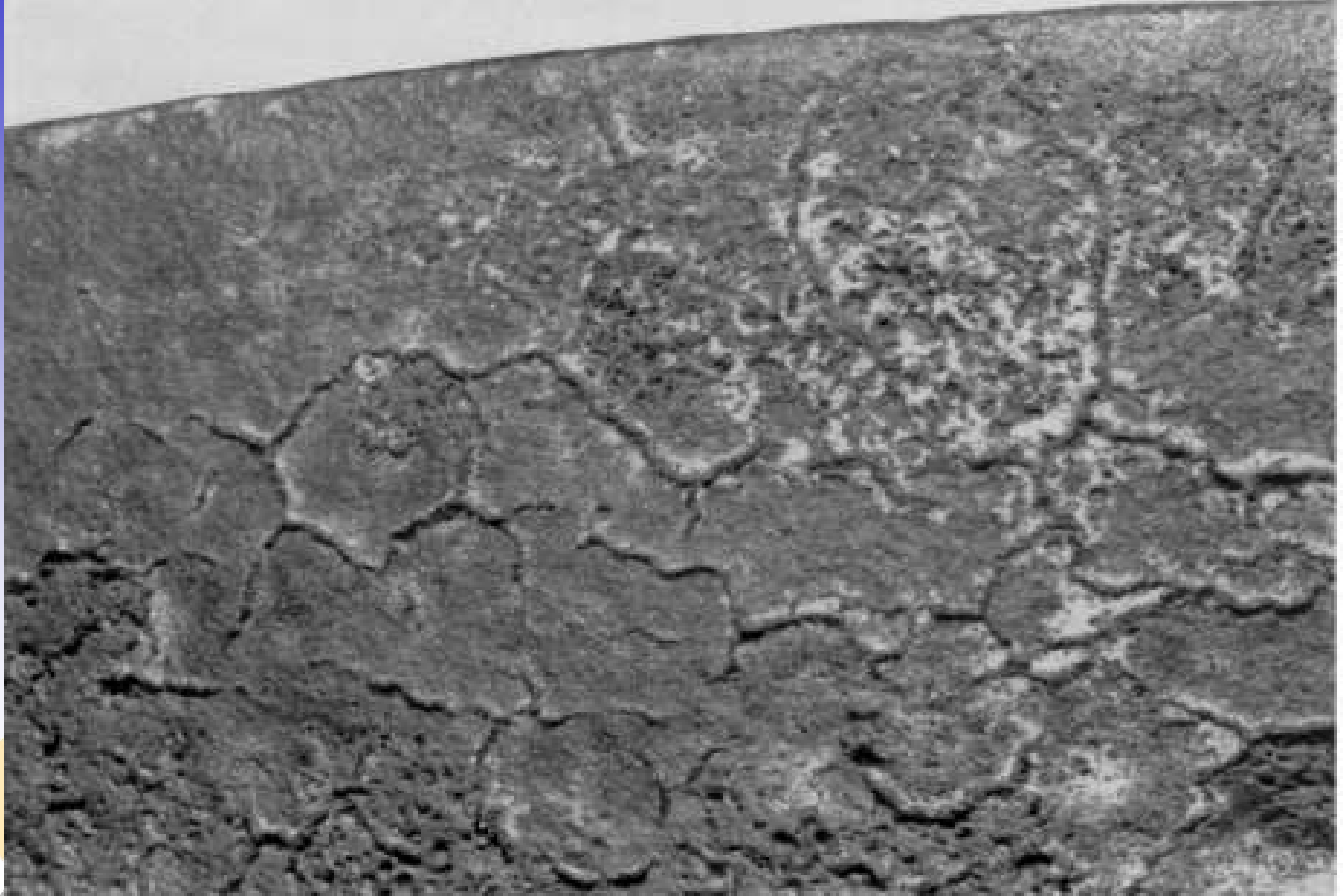

Boyama İşlemine Bağlı Oluşabilecek Döküm Hataları

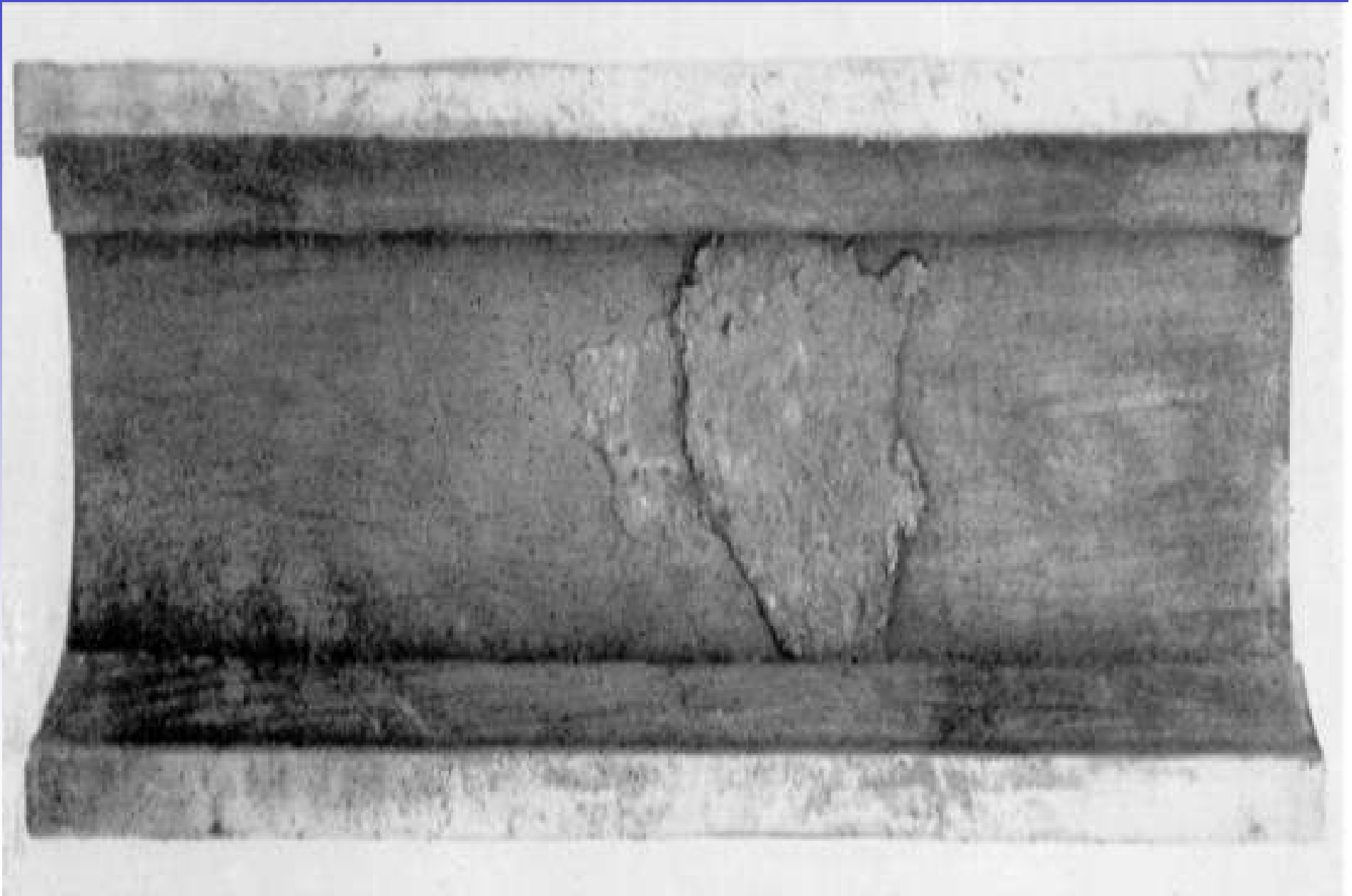

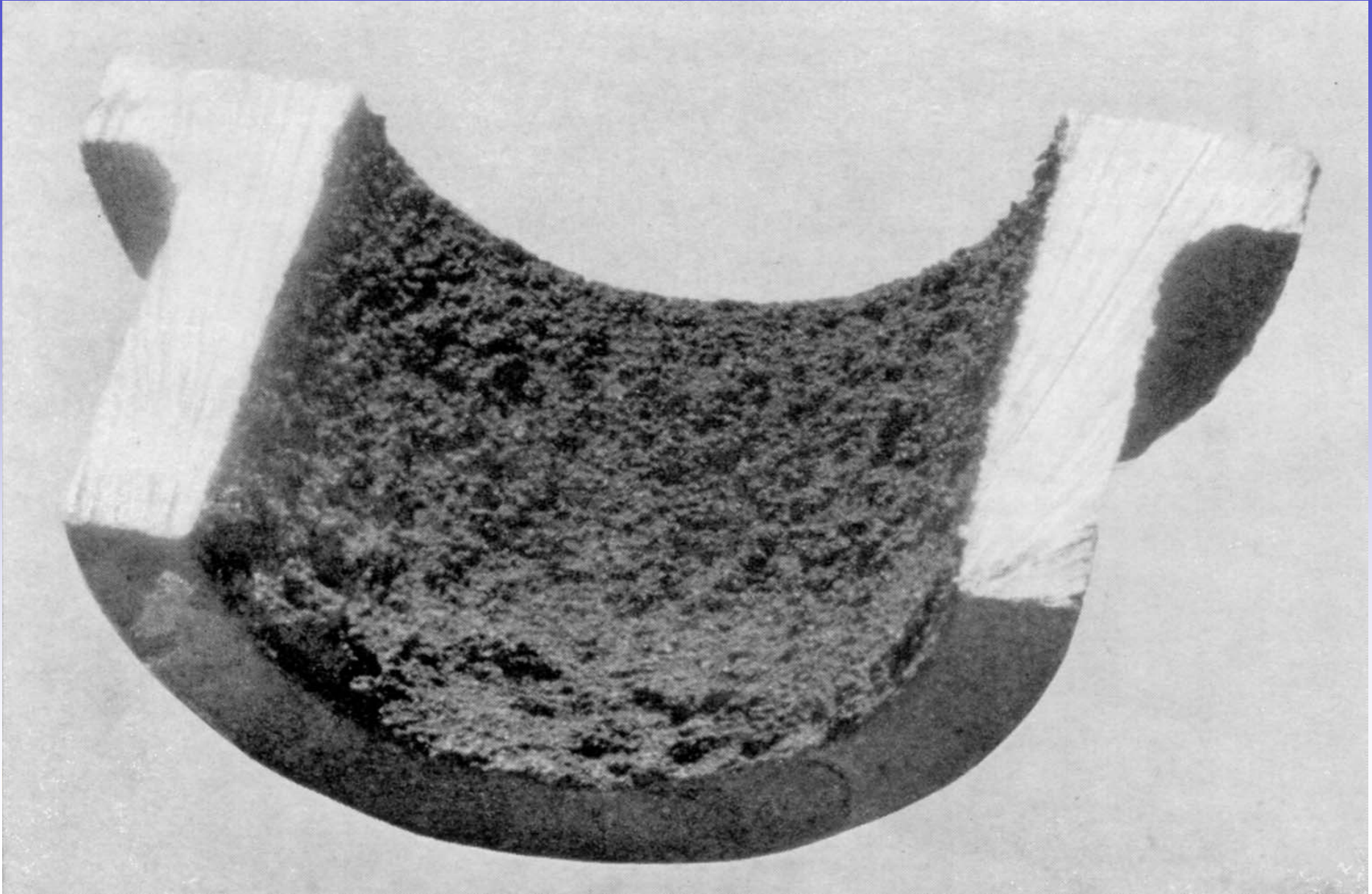
Yüzgeç Hatası

Kabuk Atma

Metal Penetrasyonu

	Uygulama				Reçine			Metal					
	Daldırma	Yıkama	Sprey	Fırça	Cold-Box	CO ₂	No Bake	Çelik	Manganlı Çelikler	Sfero	Pik	Bakır Alaşımları	Aluminyum
Zirkomiks 765 A	X	X		X		X	X	X		X	X		
CK 500 SH	X	X		X		X	X	X		X	X		
Zirkomiks 72 A	X	X		X		X	X	X		X	X		
CK 1006 S	X	X		X		X	X	X		X	X	X	X
Reflak 110 A	X	X		X		X	X	X		X	X	X	X
Reflak 120 A	X	X	X	X		X	X			X	X	X	X
Reflak 212 A	X	X	X	X		X	X				X	X	X
Reflak 219 ZRS	X	X	X	X		X	X	X		X	X	X	X
Reflak 145 M			X	X		X	X		X				
CK 021 SM			X	X		X	X		X				
CK 761 S	X	X	X	X	X	X	X			X	X	X	X
CK 1004 S	X	X			X	X				X	X	X	X
CK 060 S	X	X	X	X	X	X	X			X	X		
CK 053 S	X	X	X	X		X	X	X		X	X	X	X
STR 300	X	X	X	X		X	X			X	X	X	X

TEŞEKKÜRLER

